Małgorzata Myl*

WSCHODNIA UKRAINA W OBLICZU MASOWYCH ZAGINIĘĆ

Streszczenie

Od 2014 roku we wschodniej Ukrainie (rejon Doniecka i Ługańska) dochodzi do poważnych naruszeń międzynarodowego prawa praw człowieka oraz międzynarodowego prawa humanitarnego. Najpoważniejszym problemem jest rosnąca liczba niewyjaśnionych zaginięć. W sierpniu 2015 roku Ukraina przystąpiła do Konwencji w sprawie ochrony wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem, a tym samym przyjęła na siebie szereg zobowiązań. W październiku 2016 roku Ministerstwo Sprawiedliwości Ukrainy przedstawiło projekt ustawy, który odnosi się do zagadnienia wymuszonych zaginięć. Problematyka niniejszego artykułu koncentruje się na analizie proponowanych rozwiązań oraz próbie oceny, czy zawarte w niej regulacje choć częściowo rozwiązują problemy prawne dotyczące wymuszonych zaginięć na Ukrainie.

Słowa kluczowe: wymuszone zaginięcia, wschodnia Ukraina, Donbas, zmiany w wewnętrznym prawie ukraińskim

Wprowadzenie

Prowadzone od 2014 roku działania zbrojne w rejonie Doniecka i Ługańska powodują wiele problemów natury prawnej i społecznej. Jedną

* mgr Małgorzata Myl, Katedra Prawa Międzynarodowego Publicznego i Prawa Europejskiego Uniwersytetu Śląskiego; adres e-mail: malgorzatamyl@gmail.com

z najpoważniejszych kwestii jest rosnąca liczba osób zaginionych oraz brak regulacji w wewnętrznym prawie ukraińskim odnoszących się do tego zagadnienia. Najpilniejsze problemy to m.in. konieczność wprowadzenia definicji osoby zaginionej oraz ofiary wymuszonego zaginięcia, ochrona prawna osób zaginionych i ich rodzin, procedury poszukiwania i identyfikacji osób zaginionych oraz ustanowienie centralnego i niezależnego organu zajmującego się tymi kwestiami. Potrzeba uregulowania wskazanych zagadnień wynika także z Konwencji w sprawie ochrony wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem¹, do której Ukraina przystąpiła 14 sierpnia 2015 roku. Zgodnie z tym aktem wymuszonym zaginięciem jest zatrzymanie, aresztowanie, uprowadzenie lub inna forma pozbawienia osoby wolności przez przedstawicieli państwa lub przez osoby lub grupę osób działającą z upoważnieniem, pomocą lub milczącą zgodą państwa. Jest to zjawisko, które nierzadko towarzyszy konfliktom zbrojnym. Celem artykułu jest zbadanie przypadków zaginięć na terytorium wschodniej Ukrainy². Przedstawione zostaną raporty różnych organizacji międzynarodowych dotyczące masowych zaginięć na omawianym terenie. Dokonana zostanie również analiza aktualnego stanu prawnego Ukrainy oraz projektu nowej ustawy w sprawie zaginięć.

Sytuacja prawna osób zaginionych i ofiar wymuszonych zaginięć – zagadnienia prawnomiędzynarodowe

W prawie międzynarodowym brak jest legalnej definicji osoby zaginionej. Przyjmuje się jednak, że jest to osoba, której miejsce pobytu jest nieznane i/lub która została zgłoszona jako zaginiona zgodnie z prawem krajowym, a jej

¹ *Konwencja w sprawie ochrony wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem z 20 grudnia 2006 r.* Konwencja została podpisana przez Polskę, ale nie została jeszcze ratyfikowana. W artykule korzystano z wersji angielskiej umieszczonej na stronie: https://treaties.un.org/doc/Publication/CTC/Ch_IV_16.pdf, (28.12.2016), oraz z tłumaczenia umieszczonego na stronie Ministerstwa Spraw Zagranicznych: http://bip.ms.gov.pl/Data/Files/_public/bip/prawa_czlowieka/onz/konwencja-w-sprawie-ochrony-wszystkich-osob-przed-wymuszonym-zaginieniem-przy-jetej-w-dniu-20-grudnia-2006-r_pdf, (28.12.2016). W artykule posługiwano się angielskim skrótem nazwy Konwencji, przyjętym w dokumentach ONZ: ICCPED.

² Na temat zjawiska wymuszonych zaginięć na Ukrainie zob. m.in. G. Baranowska, *Wymuszone zaginięcia na Ukrainie w latach 2013–2014: skargi i procedury międzynarodowe*, „Studia Prawnicze KUL” 2015, 2 (62). W artykule opisano międzynarodowe mechanizmy skargowe w odniesieniu do przypadków tajnego pozbawienia wolności osób demonstrujących na Majdanie przez ukraińskie siły bezpieczeństwa oraz do przypadków podobnych zatrzymań ze strony tzw. sił samoobrony na Krymie.

zaginięcie ma związek z konfliktem o charakterze międzynarodowym lub nie-międzynarodowym, z wewnętrznymi zamieszkami, katastrofą naturalną lub z jakąkolwiek inną sytuacją wymagającą interwencji właściwego organu państwowego³. Szczególnym przypadkiem zaginięcia jest tzw. wymuszone zaginięcie (ang. *enforced disappearance*).

Wymuszone zaginięcie jest zjawiskiem, które znajduje się w centrum zainteresowań społeczności międzynarodowej od początku lat 70⁴. Pierwotnie instytucje międzynarodowe posługiwały się różnymi terminami odnoszącymi się do opisywanego problemu, m.in.: *missing persons*, *persons unaccounted for*⁵ czy *disappearance of persons*⁶. Pojęcia te stosowane były naprzemiennie, bez większego rozróżnienia⁷. Taka rozbieżność terminologiczna spowodowana była brakiem definicji legalnej wymuszonych zaginięć. Jej opracowanie okazało się jednak dużym wyzwaniem prawnym i politycznym dla całej społeczności międzynarodowej⁸. Brak wspomnianej definicji nie wpłynął na fakt, że jednym z zadań międzynarodowego prawa praw człowieka oraz międzynarodowego prawa humanitarnego jest ochrona osób przed wymuszonymi zaginięciami⁹. Wynika to z obowiązku poszanowania godności ludzkiej, prawa do życia, do wolności i bezpieczeństwa, a także z wolności od tortur oraz innego okrutnego i niehumanitarnego traktowania oraz karania¹⁰.

³ *Guiding principles/model law on missing. The Domestic Implementation of International Humanitarian Law: A Manual, Annex IV*, ICRC, <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/publication/pdvd40.htm> (28.10.2016).

⁴ Po raz pierwszy Komisja Praw Człowieka ONZ zajęła się kwestią wymuszonych zaginięć w związku z sytuacją na Cyprze – Rezolucja Komisji Praw Człowieka ONZ 4 (XXXI) z 13 stycznia 1975 r. Następnie w 1975 roku do problemu wymuszonych zaginięć odniosło się Zgromadzenie Ogólne ONZ w związku z sytuacją w Chile – Rezolucja ZO ONZ 3448 (XXX) z 9 grudnia 1975 roku. Są to przykłady, kiedy pojęcie (choć jeszcze niezdefiniowane) pojawiało się w dokumentach ONZ.

⁵ Rezolucja ZO ONZ 3448 (XXX) z 9 grudnia 1975 r., par. 2c.

⁶ Rezolucja ZO ONZ 32/118 z 16 grudnia 1977 r., par. 2.

⁷ H. M. Kleinman, *Disappearance in Latin America: A Human Rights Perspectives*, 1986-1987, 19 NYU J Int'l Ret, s. 1033.

⁸ *Report of the Working Group on enforced or involuntary disappearances*, UNCHR, 1998, UN Doc E/CN.4/1999/62.

⁹ *Guiding Principles/Model law on the missing. Principles for Legislating the Situation of Person Missing as a Result of Armed Conflict or Internal Violence: Measures to prevent persons from going missing and to protect the rights and interests of the missing and their families*, Advisory Service on International Humanitarian Law, ICRC, s. 3.

¹⁰ H. Keller, O. Chernishova, *Disappearance Cases before the European Court of Human Rights and the UN Human Rights Committee: Convergences and Divergences*, „Human Rights Law Journal” 2012, nr 32, s. 237.

W ramach międzynarodowego prawa humanitarnego można wyodrębnić szereg regulacji, które w sposób pośredni lub bezpośredni odnoszą się do osób zaginionych, m.in.:

- obowiązek utworzenia Biura Informacji o jeńcach wojennych znajdujących się we władzy wszystkich stron konfliktu (art. 120 oraz art. 122-124 III Konwencji genewskiej (KG)¹¹; art. 136 IV KG¹²),
- obowiązek członków sił zbrojnych do noszenia specjalnych oznaczeń umożliwiających odróżnienie ich od ludności cywilnej (art. 16(f) oraz art. 39-41 I KG¹³; art. 19(f) oraz art. 41-42 II KG¹⁴; art. 4(a), art. 17, art. 70 III KG),
- obowiązek odpowiedniego traktowania ciał osób zmarłych w trakcie trwania konfliktu (art. 17 I KG, art. 20 II KG, art. 120 III KG, art. 12 IV KG),
- obowiązek rejestrowania wszelkich danych dotyczących osób zmarłych oraz osób pozbawionych wolności (art. 16 I KG, art. 19 II KG, art. 120-121 III KG, art. 129-131 IV KG)¹⁵.

Problematyka osób zaginionych podjęta została także w międzynarodowym prawie praw człowieka. Przykładem może być Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych¹⁶. Art. 8 Paktu stanowi, że nikt nie może być trzymany w niewoli. Regulacja ta nie odnosi się tylko do niewolnictwa w tradycyjnym ujęciu, ma zastosowanie także do podobnych sytuacji występujących współcześnie¹⁷. Art. 8 MPPOiP jest w swojej treści bardzo zbliżony do art. 4 Powszechnej

¹¹ III Konwencja genewska o traktowaniu jeńców wojennych z 12 sierpnia 1949 r., Dz. U. z 1956 r., nr 38, poz. 171, załącznik, dalej: III KG.

¹² IV Konwencja genewska o ochronie osób cywilnych podczas wojny z 12 sierpnia 1949 r., Dz. U. z 1956 r., nr 38, poz. 171, załącznik, dalej: IV KG.

¹³ I Konwencja genewska dotycząca polepszenia losu rannych i chorych w armiach czynnych na lądzie z 12 sierpnia 1949 r., Dz. U. z 1956, nr 38, poz. 171, załącznik, dalej: I KG.

¹⁴ II Konwencja genewska dotycząca polepszenia losu rannych, chorych i rozbitków sił zbrojnych na morzu z 12 sierpnia 1949 r., Dz. U. z 1956 r., nr 38, poz. 171, załącznik, dalej: II KG.

¹⁵ Omawiane kwestie zostały ujęte także w I i II Protokole Dodatkowym z 8 sierpnia 1977 r. do Konwencji Genewskich z 1949 r., Dz. U. z 1992 r., Nr 41, poz. 175, załącznik, oraz w III Protokole Dodatkowym z 8 grudnia 2005 r. do Konwencji Genewskich z 1949, Dz. U. z 2010 r., nr 70, poz. 447, załącznik.

¹⁶ Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 19 grudnia 1966 r., Dz. U. 1977, nr 38, poz. 167, załącznik, dalej: MPPOiP.

¹⁷ W. Sobczak, *Komentarz do art. 8 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych*, w: *Międzynarodowy pakt praw obywatelskich (osobistych) i politycznych. Komentarz*, red. R. Wieruszewski, 2012, s. 205.

Deklaracji Praw Człowieka¹⁸. Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych wprowadza także zakaz samowolnego aresztowania lub zatrzymania (art. 9). Pozbawienie wolności może nastąpić jedynie na zasadach i w trybie przewidzianym przez prawo krajowe. Co istotne, każda osoba pozbawiona wolności ma być traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności (art. 10). Humanitarne traktowanie nie może być przy tym zależne od możliwości finansowych państwa¹⁹.

Znaczącym krokiem w kierunku stworzenia odpowiednich ram prawnych służących zapobieganiu wymuszonym zaginięciom oraz karaniu sprawców i niesieniu pomocy ofiarom była Deklaracja o ochronie wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem, przyjęta w 1992 roku²⁰. W Deklaracji wymuszone zaginięcia uznane zostały za naruszenie godności ludzkiej (ang. *offence to human dignity*) oraz rażące i poważne pogwałcenie praw człowieka i podstawowych wolności (art. 1). Państwa zobowiązały się nie stosować, przyzwalać czy tolerować wymuszone zaginięcia (art. 2). Podjęcie wszelkich możliwych działań w celu powstrzymania państw oraz poszczególnych osób od dokonywania wymuszonych zaginięć, a także kryminalizacja tej praktyki stały się jednym z priorytetów społeczności międzynarodowej²¹. Zostało to podkreślone m.in. w rezolucji nr 2001/46 Komisji Praw Człowieka²². W paragrafie 5 punkcie (d) w sposób wyraźny wskazano, że bezkarność wymuszonych zaginięć wpływa na coraz większą częstotliwość występowania tego zjawiska.

Ostatnim krokiem w kierunku ustanowienia powszechnego zakazu stosowania wymuszonych zaginięć jest Konwencja w sprawie ochrony wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem. W Konwencji sformułowano definicję opisywanego zjawiska. Zgodnie z art. 2 pod pojęciem wymuszonych zaginięć rozumie się zatrzymanie, aresztowanie, uprowadzenie lub inną formę pozbawienia osoby wolności przez przedstawicieli państwa lub przez osoby lub grupę osób działającą z upoważnieniem, pomocą lub milczącą zgodą państwa, po którym

¹⁸ *Universal Declaration of Human Rights*, UN. Doc. GA Res. 217 (III), 10.12.1948, (polski tekst m.in. w: *Prawo międzynarodowe publiczne*, oprac. A. Przyborska-Klimczak, Lublin 2009).

¹⁹ W. Sobczak, *Komentarz do art. 10 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych*, w: *Międzynarodowy pakt praw obywatelskich (osobistych) i politycznych. Komentarz*, red. R. Wieruszewski, 2012, s. 249.

²⁰ *Declaration of All Persons from Enforced Disappearance*, A/RES/47/133, 18 grudnia 1992 r..

²¹ P. Linghmar, *Time for Enforced Disappearance to Disappear*, 2nd Term Paper, Human Rights Studies 2008, s. 9.

²² Rezolucja Komisji Praw Człowieka E/CN.4/2001/46, 2001 r.

następuje odmowa przyznania faktu pozbawienia wolności lub ukrywanie losów albo miejsca pobytu danej osoby. Wszystko to skutkuje pozbawieniem tej osoby ochrony prawnej. Co ważne, żadne okoliczności, w tym stan wojny, zagrożenie wojną czy wewnętrzna niestabilność polityczna, nie stanowią usprawiedliwienia dla wymuszonych zaginięć (art. 1 ust. 1)²³.

Fundamentalnym efektem podpisania ICPEED jest nie tylko stworzenie nowej i wiążącej definicji, ale także ustanowienie ram prawnych, które odnoszą się do wszystkich aspektów wymuszonych zaginięć (m.in. do odpowiedzialności za naruszenie, praw ofiar, prawa do prawdy)²⁴. Konwencja nakłada na Państwa-Strony szereg obowiązków, w tym m.in. konieczność podjęcia odpowiednich środków w celu zapewnienia, aby wymuszone zaginięcia stanowiły przestępstwo zgodnie z krajowym porządkiem (art. 4). Ponadto państwa mają obowiązek pociągnąć do odpowiedzialności karnej osoby, które popełniły, zleciły, namawiały do popełnienia lub które usiłowały popełnić to przestępstwo, a także współdziałały lub uczestniczyły w wymuszonym zaginięciu (art. 6 a). Odpowiedzialność karna rozciąga się także na przełożonego (art. 6 b). Konwencja w sprawie ochrony wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem jest bez wątpienia znaczącym krokiem w kierunku wypełnienia poważnych luk w ochronie przed wymuszonymi zaginięciami. Wprowadza definicję samego zjawiska oraz ustanawia uniwersalny zakaz stosowania wymuszonych zaginięć. Jednakże stworzenie kompleksowych ram prawnych wymaga podjęcia jeszcze wielu działań²⁵.

Masowe zaginięcia we wschodniej Ukrainie

W kwietniu 2014 roku we wschodniej Ukrainie (Donieck, Ługańsk) rozpoczęły się walki pomiędzy ukraińskimi siłami rządowymi a oddziałami separatystów. W maju 2014 roku nastąpiło ogłoszenie niepodległości przez Doniecką Republikę Ludową oraz Ługańską Republikę Ludową, co zintensyfikowało walki w rejonie. Sytuacja nie unormowała się nawet po podpisaniu 5 września 2014

²³ Na temat definicji wymuszonego zaginięcia zob. m.in. M.F.Perez Solla, *Enforced disappearances in international human rights*, Jefferson (North Carolina), Londyn 2006; A. Szpak, *Wymuszone zaginięcia. Wybrane zagadnienia*, Toruń 2009.

²⁴ N. Kyriakou, *The International convention for the protection of all persons from enforced disappearance and its contributions to international human rights law, with specific reference to extraordinary rendition*, „Melbourne Journal of International Law” 2012, vol. 13 (1), s. 450.

²⁵ I. Pervou, *The Convention for the protection of All persons from enforced disappearance: moving human rights protection ahead*, „European Journal of Legal Studies” 2012, vol. 5, no.1, s. 154.

roku Protokołu mińskiego²⁶ (dalej: Mińsk-1). W tym porozumieniu przewidziano m.in. natychmiastowe dwustronne zawieszenie broni (punkt 1), utworzenie strefy bezpieczeństwa po obu stronach granicy ukraińsko-rosyjskiej (punkt 4) oraz obowiązek bezzwłocznego uwolnienia wszystkich osób przetrzymywanych niezgodnie z prawem (punkt 5). Pokładane w Mińsku-1 nadzieje i oczekiwania okazały się trudne do zrealizowania, a w styczniu 2015 roku działania zbrojne w rejonie ponownie przybrały na sile. Po kilku tygodniach walk w lutym 2015 roku doszło do podpisania kolejnego porozumienia – Mińsk-2²⁷. Zakładało ono obowiązujący od 15 lutego rozejm, wycofanie w ciągu 14 dni ciężkiej broni, ustanowienie stref buforowych, a także opuszczenie przez obce formacje terytorium Ukrainy. Nad przestrzeganiem zawieszenia broni czuwać miała Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (dalej: OBWE). Wojska ukraińskie i oddziały separatystów miały ponadto dokonać wymiany bezprawnie zatrzymanych oraz ustanowić mechanizm zapewniający pomoc humanitarną dla Donbasu. Mińsk-2 także nie doprowadził do całkowitego zakończenia działań zbrojnych w rejonie. W okolicach Doniecka i Ługańska wciąż toczą się walki pomiędzy stronami konfliktu.

Konflikt w rejonie Donbasu spowodował nie tylko duże szkody materialne czy ekonomiczne, ale także ogromne straty w ludziach. Szacuje się, że od rozpoczęcia działań we wschodniej Ukrainie ponad 9 500 osób poniosło śmierć, 22 200 zostało rannych, a ponad 3 miliony musiało opuścić swoje miejsce zamieszkania w poszukiwaniu bezpiecznego schronienia na terytoriach kontrolowanych przez władze ukraińskie bądź w innych państwach (w tym w Rosji, Mołdawii, Polsce, Rumunii czy na Białorusi)²⁸. Szacuje się, że 3,1 miliona osób oczekuje na pomoc humanitarną. Najpoważniejszymi problemami są brak dostępu do żywności, opieki medycznej, brak schronienia oraz stres psychiczny spowodowany nieustającymi walkami²⁹. Unia Europejska oraz państwa członkowskie przekazały wspólnie ponad 279 milionów euro na pomoc humanitarną dla najbardziej potrzebujących³⁰.

²⁶ *Protocol on the results of consultations of the Trilateral Contact Group*, 5 września 2014 r., Mińsk, <http://mfa.gov.ua/en/news-feeds/foreign-offices-news/27596-protocol-on-the-results-of-consultations-of-the-trilateral-contact-group-minsk-05092014> (30.10.2016).

²⁷ *Комплекс мер по выполнению Минских соглашений*, 12 lutego 2015, Mińsk, <http://kremlin.ru/supplement/4804> (30.10.2016).

²⁸ *ECHO Fact Sheet – Ukraine*, Komisja Europejska, wrzesień 2016 r., http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/ukraine_en.pdf, s. 1 (30.10.2016).

²⁹ *Ibidem*, s. 2.

³⁰ *Ibidem*.

Sytuacja we wschodniej Ukrainie znalazła się w centrum uwagi społeczności międzynarodowej oraz organizacji pozarządowych także ze względu na rosnącą liczbę doniesień o poważnych naruszeniach międzynarodowego prawa praw człowieka oraz międzynarodowego prawa humanitarnego. Konflikt doprowadził do ogólnego załamania praworządności na znacznej części terytorium³¹. Zwrócono na to uwagę w raporcie Wysokiego Przedstawiciela ONZ ds. Praw Człowieka, przedstawionym Zgromadzeniu Ogólnemu we wrześniu 2014 roku³². Zanotowano liczne przypadki tortur oraz niewyjaśnionych zaginięć. Dokładna liczba osób, które zginęły, jest nieznana. Szacuje się, że od wiosny 2014 roku ponad 2 500 osób zostało uprowadzonych lub stało się ofiarami wymuszonych zaginięć³³. Według danych Międzynarodowej Komisji ds. Osób Zaginionych los ponad 1000 osób jest nieznany, a liczba ta będzie się powiększać wraz z wydłużającymi się walkami oraz brakiem reakcji obu stron zaangażowanych w konflikt³⁴.

Problem osób zaginionych na Ukrainie znalazł odzwierciedlenie w licznych raportach organizacji międzynarodowych. W czerwcu 2015 roku Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy przyjęło raport Komitetu ds. Migracji, Uchodźców i Przesiedlonych (Committee on Migration, Refugees and Displaced Persons)³⁵. W dokumencie odniesiono się do wielu przypadków zaginięć związanych z konfliktem na Ukrainie. Potwierdzono, że od wiosny 2014 roku odnotowano ponad 1300 zgłoszeń dotyczących niewyjaśnionych zaginięć. Są to dane przekazane przez władze ukraińskie, rzeczywista liczba jest z całą pewnością większa³⁶. Warto zaznaczyć, że wśród zaginionych są nie tylko żołnierze, ale także cywile oraz wolontariusze, którzy pomagali ofiarom działań zbrojnych³⁷. Zgromadzenie Parlamentarne podkreśliło, że problem osób zaginionych może być rozwiązany jedynie poprzez podjęcie współpracy przez wszystkie strony konfliktu. W związku z tym Rada Europy wezwała władze

³¹ *Ukraine's Forgotten Missing and Disappeared*, International Commission on Missing Persons, 2016r.

³² Annual report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in Ukraine, wrzesień 2014 r., A/HRC/27/75.

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Missing persons during the conflict in Ukraine*, Report Committee on Migration, Refugees and Displaced Persons, June 2015, Doc. 13808.

³⁶ *Ibidem*, § 2, s. 3.

³⁷ *Ibidem*.

ukraińskie oraz grupy separatystyczne kontrolujące rejon Doniecka i Ługańska m.in. do:

- przeprowadzenia dochodzenia we wszystkich przypadkach zaginięć zgodnie z międzynarodowym prawem humanitarnym,
- przekazywania informacji o losach i miejscu pobytu osób zaginionych,
- ustanowienia skutecznego mechanizmu (np. grupy roboczej) w celu rozwiązywania przypadków zaginięć,
- udzielenia odpowiedniej pomocy i wsparcia krewnym osób zaginionych³⁸.

Takie same zalecenia znalazły się w rezolucji Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy nr 2067³⁹. Podkreślono ponadto, że kwestia poszukiwania osób zaginionych wymaga zaangażowania większych sił rządowych oraz skutecznej koordynacji działań podejmowanych przez organizacje rządowe i pozarządowe⁴⁰. W szczególności oznacza to obowiązek zapewnienia środków finansowych na przeprowadzanie poszukiwań⁴¹, utworzenie powszechnego rejestru osób zaginionych⁴² oraz udzielanie odpowiedniego wsparcia dla rodzin osób zaginionych⁴³. Co więcej, rezolucja Rady Europy nakłada na Ukrainę obowiązek wzmocnienia środków prawnych odnoszących się do problematyki osób zaginionych, w szczególności rozważenie przyjęcia odrębnej ustawy, która wprowadzałaby legalną definicję „osoby zaginionej” oraz „ofiary wojny”⁴⁴. Zgromadzenie Parlamentarne skierowało zalecenia także do grup separatystycznych kontrolujących terytoria Doniecka oraz Ługańska. Wskazano konieczność uwolnienia wszystkich więźniów i zakładników oraz udzielenia zezwolenia na monitorowanie przez odpowiednie misje humanitarne miejsc przetrzymywania zatrzymanych⁴⁵. W rezolucji nr 2067 wezwano władze Federacji Rosyjskiej do przeprowadzenia skutecznych dochodzeń i ścigania sprawców w przypadku stwierdzenia porwania, wymuszonego zaginięcia, tortur czy umotywowanych politycznie zabójstw przedstawicieli narodowości ukraińskiej oraz krymskiej⁴⁶.

³⁸ *Ibidem*, § 5, s. 3–4.

³⁹ *Missing persons during the conflict in Ukraine*, Rezolucja nr 2067 (2015) Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy, 2015, dalej: *Rezolucja nr 2067*.

⁴⁰ *Ibidem*, § 5, s. 1.

⁴¹ *Ibidem*, 7. 1.1.

⁴² *Ibidem*, 7.1.2.

⁴³ *Ibidem*, 7.1.4.

⁴⁴ *Ibidem*, 7.3.

⁴⁵ *Ibidem*, 8.1-8.3.

⁴⁶ *Ibidem*, 9.2.

Do kwestii zaginięć na terytorium Ukrainy odniósł się w swoich raportach także Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka⁴⁷. Sprawozdania dotyczą okresu od listopada 2015 roku do maja 2016 roku. W tym czasie wykazano przypadki wymuszonych zaginięć, pozbawienia wolności w warunkach izolacji (ang. *incommunicado detention*), arbitralnych zatrzymań (ang. *arbitrary detention*) oraz tortur, zarówno ze strony władz ukraińskich (głównie przez Służby Bezpieczeństwa Ukrainy – SBU), jak i separatystów⁴⁸. Można przypuszczać, że znaczna część osób zaginionych znajduje się w więzieniach kontrolowanych przez obie strony konfliktu (w dużej mierze są to tajne więzienia)⁴⁹. Zgodnie z raportem Wysokiego Komisarza od 1 kwietnia 2014 roku w rejonach walk odkryto 1351 ciał, z których tylko 523 udało się zidentyfikować⁵⁰. Podobne statystyki pojawiają się w raportach Misji ONZ Monitorującej Prawa Człowieka na Ukrainie (dalej: HRMMU)⁵¹ oraz dokumentach i opracowaniach Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża⁵².

Wymuszone zaginięcia w prawie ukraińskim

14 sierpnia 2015 roku Ukraina przystąpiła do Konwencji w sprawie ochrony wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem⁵³. Zobowiązała się tym samym

⁴⁷ 13 Report on the human rights situation in Ukraine (16 November 2015 – 15 February 2016), Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/Ukraine_13th_HRMMU_Report_3March2016.pdf; 14 Report on the human rights situation in Ukraine (16 February 2016 – 15 May 2016), Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/Ukraine_14th_HRMMU_Report.pdf. (29.10.2016).

⁴⁸ 13 Report on the human..., § 33.

⁴⁹ 14 Report on the human..., § 26.

⁵⁰ *Ibidem*, § 27, stan na dzień 1 kwietnia 2016 r.

⁵¹ Misja monitorująca została utworzona w marcu 2014 r. w celu monitorowania poziomu przestrzegania międzynarodowego prawa praw człowieka na terytorium Ukrainy oraz składania raportów Wysokiemu Komisarzowi ONZ ds. Praw Człowieka. Kwestia masowych zaginięć, w tym wymuszonych zaginięć podjęta została m.in. w raporcie Misji z 15 listopada 2014 r. http://www.un.org.ua/images/stories/FINAL_OHCHR_seventh_report_Ukraine_20.11.14_before_launch.pdf. (29.10.2016).

⁵² Ukraine crisis: Several thousand families still searching for their loved ones, <https://www.icrc.org/en/document/ukraine-crisis-several-thousand-families-still-searching-their-loved-ones>, Ukraine: In search of missing persons, <https://www.icrc.org/en/document/ukraine-missing-donetsk-disappeared> (29.10.2016).

⁵³ Ukraina, przystępując do Konwencji w sprawie ochrony wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem, złożyła deklarację dotyczącą art. 13, 14 oraz 42. Zgodnie ze złożoną deklaracją, organem właściwym do rozpatrywania wniosków dotyczących m.in. ekstradycji jest Biuro

do realizacji zobowiązań wynikających z ICPPED, w tym do zaakceptowania i włączenia w system krajowy definicji omawianego zjawiska. Wspomniany wyżej art. 4 Konwencji nałożył na Państwa-Strony także obowiązek uregulowania w systemie prawa wewnętrznego przestępstwa wymuszonego zaginięcia. Jest to obecnie jedno z największych oraz najpilniejszych wyzwań dla Ukrainy⁵⁴.

Prawo ukraińskie nie definiuje pojęcia „wymuszone zaginięcie”. Podobnie jest w przypadku „osoby zaginionej”. Kodeks cywilny⁵⁵ Ukrainy posługuje się wprawdzie tym terminem, nie pokrywa się on jednak z definicją przyjętą w prawie międzynarodowym. Zgodnie z ukraińskim prawem cywilnym za zaginioną uznaje się osobę, której miejsce pobytu w ciągu ostatniego roku jest nieznane. Status osoby zaginionej ustanawia odpowiedni sąd (art. 43 i kolejne). Ukraińska ustawa nie wyodrębnia jednak osób zaginionych w szczególnych okolicznościach, np. w związku z toczącym się konfliktem zbrojnym. Nie nadaje im odrębnego statusu. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest brak szczególnej ochrony praw ofiar wymuszonego zaginięcia⁵⁶.

Kwestia poszukiwania osób zaginionych uregulowana jest częściowo w ukraińskim kodeksie postępowania karnego (dalej: kpk)⁵⁷ oraz w rozporządzeniu Nr 700 Ministra Spraw Wewnętrznych z 14 sierpnia 2012 roku⁵⁸. W poszukiwania zaangażo-

Prokuratora Generalnego (na etapie postępowania przygotowawczego) oraz Ministerstwo Sprawiedliwości (na etapie postępowania sądowego). W odniesieniu do art. 42 Ukraina złożyła zastrzeżenia do punktu 1, zgodnie z którym przewidziane są dodatkowe procedury rozstrzygania sporów dotyczących interpretacji lub stosowania Konwencji na drodze arbitrażu.

⁵⁴ Hierarchię aktów prawnych reguluje Konstytucja Ukrainy z 28 czerwca 1996 r. Zgodnie z art. 9 Konstytucji umowy międzynarodowe przyjęte za zgodą Rady Najwyższej Ukrainy są częścią ustawodawstwa krajowego. Warto jednak zaznaczyć, iż zgodnie z art. 92 Konstytucji kwestie praw i wolności człowieka i obywatela oraz gwarancje tych praw i wolności wymagają regulacji ustawowej. Tekst Konstytucji Ukrainy został zaczerpnięty z opracowania E. Toczek, *Konstytucja Ukrainy*, Warszawa 1999 oraz ze strony internetowej Rady Najwyższej Ukrainy: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (28.12.2016). Odrębna ustawa w kwestii zaginięć jest także odpowiedzią na zalecenia wskazane w Rezolucji Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy nr 2067(2015) „*Missing persons Turing the conflict in Ukraine*” (pkt. 7.3).

⁵⁵ Цивільний кодекс України, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356, <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (3.11.2016).

⁵⁶ Zgodnie z art. 24 Konwencji w sprawie ochrony wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem, ofiarą jest osoba zaginiona oraz każdy, kto ucierpiał bezpośrednio w wyniku wymuszonego zaginięcia. Powszechnie przyjmuje się, że ofiarami są także członkowie rodzin osoby zaginionej.

⁵⁷ Кримінальний процесуальний кодекс України, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (4.11.2016).

⁵⁸ Наказ від 14 серпня 2012 року N 700 „Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, вияв-

wana jest Policja, która przyjmuje zgłoszenie o zaginięciu i umieszcza je w publicznym rejestrze, a następnie przeprowadza wstępne czynności dochodzeniowe (art. 15 kpk Ukrainy). Prawo ukraińskie przewiduje także szczególne procedury, gdy zaginioną osobą jest dziecko. Reguluje to rozporządzenie Nr 700, które zawiera instrukcje dotyczące współdziałania różnych agencji i służb wewnętrznych przy wykrywaniu określonych przestępstw. Zgodnie z punktem 9.4.2 rozporządzenia, w przypadku kiedy w ciągu 24 godzin od zgłoszenia zaginięcia dziecka miejsce jego pobytu nie zostało ustalone, należy wszcząć nadzwyczajną procedurę przewidzianą odrębnymi przepisami. Przytoczone powyżej regulacje dotyczą zwyczajnych przypadków zaginięć. Brak jest specjalnych przepisów wskazujących tryb i warunki postępowania w sytuacjach szczególnych, w tym w przypadku wymuszonego zaginięcia.

Przedłużający się konflikt we wschodniej Ukrainie oraz coraz liczniejsze przypadki zaginięć spowodowały, że 6 października 2016 roku decyzją Szefa Służby Bezpieczeństwa Ukrainy⁵⁹ powołano specjalne Centrum (Об'єднаний центр). Do jego zadań należy m.in.: tworzenie i prowadzenie ewidencji osób wojskowych i cywilnych, które zostały bezprawnie zatrzymane lub zaginęły na obszarze objętym walkami od 7 kwietnia 2014 roku. Powołany organ jest obowiązany podejmować wszelkie możliwe działania w celu uwolnienia bezprawnie zatrzymanych, a także koordynować działania w celu identyfikacji zabitych.

Utworzenie Centrum przy Służbie Bezpieczeństwa Ukrainy, choć było krokiem w dobrą stronę, nie rozwiązało wszystkich problemów ukraińskiego prawodawstwa w zakresie osób zaginionych, w tym ofiar wymuszonych zaginięć. Obecnie wśród najpoważniejszych (i najpilniejszych) wyzwań wymienić należy:

- brak określonego statusu osoby zaginionej, a co za tym idzie brak ochrony praw osób zaginionych i ich rodzin,
- brak scentralizowanej bazy danych osób zaginionych,
- brak jednego scentralizowanego organu, który zajmowałby się poszukiwaniem osób zaginionych,
- brak specjalnych procedur odnoszących się do osób zaginionych w związku z konfliktem zbrojnym,
- brak przepisów gwarantujących rekompensatę rodzinom osoby zaginionej⁶⁰.

ленні та розслідуванні кримінальних правопорушень”, <http://document.ua/pro-organizaciyu-vzaemodiyi-organiv-dosudovogo-rozsliduvannj-doc119907.html> (4.11.2016).

⁵⁹ Наказ про утворення Об'єднаного центру, документ доступny na: <https://ssu.gov.ua/ua/pages/96> (4.11.2016).

⁶⁰ Біла Книга до проекту Закону України „Про попередження зникнення людей та сприяння в розшуку безвісно зниклих осіб”, źródło własne autora.

Próbie rozwiązania powyższych problemów podjęto w projekcie ustawy przedstawionej przez Ministerstwo Sprawiedliwości Ukrainy⁶¹. Projekt składa się z 9 rozdziałów i ma na celu zapobieganie zaginięciom oraz zapewnienie pomocy prawnej w poszukiwaniu osób zaginionych w związku z konfliktem zbrojnym lub przemocą w państwie, a także ochronę praw osób zaginionych oraz ich krewnych. Projekt zawiera definicję osoby zaginionej oraz wymuszonego zaginięcia. Zgodnie z art. 2 zaginioną jest osoba, której miejsce pobytu nie jest znane i/lub która na podstawie wiarygodnych informacji może być uznana za zaginioną w związku z konfliktem zbrojnym o charakterze międzynarodowym lub niemiędzynarodowym, lub w związku z wewnętrznymi zamieszkami. Wymuszone zaginięcie jest natomiast wytłumaczone jako zatrzymanie, aresztowanie, uprowadzenie lub pozbawienie wolności w jakikolwiek inny sposób przez państwo lub przez osobę/grupę osób działającą z upoważnienia lub za zgodą państwa, przy jednoczesnej odmowie uznania danej osoby za zaginioną lub przy zatajaniu informacji o losie i lokalizacji osoby zaginionej. Taka definicja stanowi odwzorowanie art. 2 Konwencji w sprawie ochrony wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem. Proponowany projekt ustawy rozwiązuje szereg problemów w zakresie ochrony osób zaginionych i ich rodzin. Zgodnie z art. 4 osoba zaginiona ma prawo do życia i bezpieczeństwa, a także do tego, aby okoliczności jej zniknięcia zostały dokładnie zbadane. Projekt wprowadza także szereg regulacji w zakresie prawa do informacji. Krewni osoby zaginionej mają prawo do uzyskania informacji na temat losów tej osoby, miejsca pobytu, a w przypadku stwierdzenia śmierci – informacji na temat okoliczności śmierci i miejsca pochówku (art. 6). Co więcej wszystkie strony zaangażowane w konflikt mają obowiązek podjęcia wszelkich niezbędnych środków w celu wyjaśnienia okoliczności zaginięcia (zgodnie z międzynarodowym prawem praw człowieka i międzynarodowym prawem humanitarnym). Warto zaznaczyć, że prawu rodzin do informacji towarzyszy obowiązek władz przeprowadzenia skutecznego śledztwa w sprawie zniknięcia oraz ustalenie okoliczności zniknięcia i miejsca pobytu lub pochówku.

W projekcie ustawy przewidziano utworzenie Krajowego Biura Informacji (Національне довідкове бюро) jako scentralizowanego organu, który ma za zadanie poszukiwanie osób zaginionych w związku z konfliktem zbrojnym lub wewnętrznymi zamieszkami. Jest to także realizacja zobowiązań wynikają-

⁶¹ Проект, Закон України „Про попередження зникнення людей та сприяння у розшуку осіб, зниклих безвісти”, źródło własne autora.

cych z art. 122 III KG oraz art. 136 IV KG. Krajowe Biuro Informacji ma być odpowiedzialne za gromadzenie i archiwizowanie informacji o rannych, chorych, zabitych oraz zatrzymanych osobach w trakcie trwania konfliktu. Biuro rozpoczyna swoją działalność od razu po wybuchu konfliktu lub po rozpoczęciu działań wojennych (art. 7–10). W projekcie przewidziane jest również utworzenie specjalnego rejestru osób zaginionych. Wpisowi podlegają dane osoby zaginionej oraz informacje, które pomogą w ustaleniu miejsca pobytu lub identyfikacji ciała. Dane są tajne i mogą być wykorzystywane tylko w celu poszukiwań lub identyfikacji.

Kolejnym ważnym aspektem poruszonym w projekcie jest odpowiedzialność za naruszenia przepisów dotyczących zaginięć. Zgodnie z art. 23 odpowiedzialność prawną rodzi m.in.:

- niezgodne z prawem zatrzymanie, aresztowanie lub internowanie,
- wymuszone zaginięcie,
- nieuzasadniona odmowa udzielenia informacji o osobie zaginionej,
- celowe podawanie fałszywych lub niepotwierdzonych informacji o osobie zaginionej, co utrudnia lub uniemożliwia jej odnalezienie,
- systematyczna i celowa odmowa prawa do komunikowania się z bliskimi.

Proponowany projekt stanowi kolejny etap na drodze do uregulowania w prawie wewnętrznym Ukrainy zagadnień związanych z wymuszonymi zaginięciami. Przewidywane regulacje z całą pewnością nie stanowią kompleksowego ujęcia omawianego problemu, niemniej jednak zmiany te oceniać można jako znaczący krok w kierunku przyznania ochrony ofiarom wymuszonych zaginięć.

Podsumowanie

Problem masowych zaginięć we wschodniej Ukrainie, w tym także przypadki wymuszonych zaginięć, to bez wątpienia jedno z największych wyzwań dla obecnego prawodawstwa ukraińskiego. Skala problemu jest niebagatelna. Statystyki, choć różnią się liczbami, przedstawiają niepokojącą sytuację. Jest ona tym bardziej zatrważająca, że w prawie ukraińskim brak jest odpowiednich przepisów regulujących status i prawa osób zaginionych i ich rodzin. Przystąpienie w 2015 roku do Konwencji w sprawie ochrony wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem nałożyło na Ukrainę określone zobowiązania. Wyrazem tego jest projekt ustawy przedstawiony przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Proponowane regulacje rozwiązują częściowo problemy prawne w omawianym zakre-

sie, wprowadzając definicję, ustanawiając ochronę prawną osób zaginionych i ich rodzin, a także przewidując powołanie organu koordynującego działania w zakresie poszukiwań i identyfikacji zaginionych. Projekt ustawy nie został jeszcze przyjęty przez ukraiński parlament. Inicjatywę tę należy jednak oceniać jako znaczący krok w kierunku unormowania w prawie krajowym kwestii praw osób zaginionych oraz ich rodzin. Pamiętać jednak należy, że jest to jedynie początek koniecznych zmian.

Literatura

- Baranowska B., *Wymuszone zaginięcia na Ukrainie w latach 2013–2014: skargi i procedury międzynarodowe*, „Studia Prawnicze KUL” 2015, nr 2 (62).
- Keller H., Chernishova O., *Disappearance Cases before the European Court of Human Rights and the UN Human Rights Committee: Convergences and Divergences*, „Human Rights Law Journal” 2012, nr 32.
- Kleinman H.M., *Disappearance in Latin America: A Human Rights Perspectives*, 1986–1987, 19 NYU J Int’l Ret.
- Kyriakou N., *The International convention for the protection of all persons from enforced disappearance and its contributions to international human rights law, with specific reference to extraordinary rendition*, “Melbourne Journal of International Law” 2012, vol. 13 (1).
- Linghmmer P., *Time for Enforced Disappearance to Disappear*, 2nd Term Paper, Human Rights Studies, 2008.
- Perez Solla M.F., *Enforced disappearances in international human rights*, Jefferson (North Carolina), Londyn 2006.
- Pervou I., *The Convention for the protection of All persons from enforced disappearance: moving human rights protection ahead*, „European Journal of Legal Studies” 2012, vol. 5, no.1.
- Sobczak W., *Komentarz do art. 8 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych*, w: *Międzynarodowy pakt praw obywatelskich (osobistych) i politycznych. Komentarz*, red. R. Wieruszewski, Warszawa 2012.
- Sobczak W., *Komentarz do art. 10 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych*, w: *Międzynarodowy pakt praw obywatelskich (osobistych) i politycznych. Komentarz*, red. R. Wieruszewski, Warszawa 2012.
- Szpak A., *Wymuszone zaginięcia. Wybrane zagadnienia*, Toruń 2009.
- Біла Книга до проекту Закону України „Про попередження зникнення людей та сприяння в розшуку безвісно зниклих осіб”, 2016.

Akty prawne

Umowy międzynarodowe

- I Konwencja genewska dotycząca polepszenia losu rannych i chorych w armiach czynnych na lądzie z 12 sierpnia 1949 r., Dz. U. z 1956, nr 38, poz. 171, załącznik.
- II Konwencja genewska dotycząca polepszenia losu rannych, chorych i rozbitków sił zbrojnych na morzu z 12 sierpnia 1949 r., Dz. U. z 1956 r., nr 38, poz. 171, załącznik.
- III Konwencja genewska o traktowaniu jeńców wojennych z 12 sierpnia 1949 r., Dz. U. z 1956 r., nr 38, poz. 171, załącznik.
- IV Konwencja genewska o ochronie osób cywilnych podczas wojny z 12 sierpnia 1949 r., Dz. U. z 1956 r., nr 38, poz. 171, załącznik.
- Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 19 grudnia 1966 r., Dz. U. 1977, nr 38, poz. 167, załącznik.
- I Protokół Dodatkowy z 8 sierpnia 1977 do Konwencji Genewskich z 1949, Dz. U. z 1992 r., nr 41, poz. 175, załącznik.
- II Protokół Dodatkowy z 8 sierpnia 1977 do Konwencji Genewskich z 1949, Dz. U. z 1992 r., nr 41, poz. 175, załącznik.
- III Protokół Dodatkowy z 8 grudnia 2005 do Konwencji Genewskich z 1949, Dz. U. z 2010 r., nr 70, poz. 447, załącznik.
- Konwencja w sprawie ochrony wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem z 20 grudnia 2006 r.

Rezolucje

- Rezolucja Komisji Praw Człowieka ONZ 4 (XXXI) z 13 stycznia 1975 r.
- Rezolucja ZO ONZ 3448 (XXX) z 9 grudnia 1975 r.
- Rezolucja ZO ONZ 32/118 z 16 grudnia 1977 r.
- Rezolucja Komisji Praw Człowieka E/CN.4/2001/46, 2001.
- Protocol on the results of consultations of the Trilateral Contact Group, 5 września 2014 r.
- Missing persons during the conflict in Ukraine, Rezolucja nr 2067 (2015) Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy, 2015.

Deklaracje

- Universal Declaration of Human Rights, UN. Doc. GA Res. 217 (III), 10 grudnia 1948 r.
- Declaration of All Persons from Enforced Disappearance, A/RES/47/133, 18 grudnia 1992 r.

Akty prawa wewnętrznego

Konstytucja Ukrainy z 28 czerwca 1996 r.

Цивільний кодекс України, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003.

Наказ від 14 серпня 2012 року N 700 „Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень”.

Кримінальний процесуальний кодекс України, Відомості Верховної Ради України, 2013.

Наказ про утворення Об’єднаного центру, 2016.

Проект, Закон України „Про попередження зникнення людей та сприяння у розшуку осіб, зниклих безвісти”, 2016.

Raporty

13 Report on the human rights situation in Ukraine (16 November 2015 – 15 February 2016), Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights

14 Report on the human rights situation in Ukraine (16 February 2016 – 15 May 2016), Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights

Annual report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in Ukraine, wrzesień 2014 r., A/HRC/27/75.

ECHO Fact Sheet – Ukraine, Komisja Europejska, wrzesień 2016 r.

Guiding principles/model law on missing. The Domestic Implementation of International Humanitarian Law: A Manual, Annex IV, ICRC

Guiding Principles/Model law on the missing. Principles for Legislating the Situation of Person Missing as a Result of Armed Conflict or Internal Violence: Measures to prevent persons from going missing and to protect the rights and interests of the missing and their families, Advisory Service on International Humanitarian Law, ICRC

Missing persons during the conflict in Ukraine, Report Committee on Migration, Refugees and Displaced Persons, June 2015, Doc. 13808.

Report of the Working Group on enforced or involuntary disappearances, UNCHR, 1998, UN Doc E/CN.4/1999/62.

Ukraine’s Forgotten Missing and Disappeared, International Commission on Missing Persons, 2016 r.

Ukraine crisis: Several thousand families still searching for their loved ones, ICRC.

ENFORCED DISAPPEARANCES IN EASTERN UKRAINE

Since 2014 in Eastern Ukraine (Donieck and Lugansk) there have been noticed serious violations of international human rights law and international humanitarian law. The most serious problem is growing number of disappearances. In August 2015 Ukraine joined the International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance and in this way accepted particular obligations. In October 2016 Ukrainian Ministry of Justice presented project of new law that concerns enforced disappearance. The topic of this article is focused on analyses solutions that appeared in the project, and attempt to assess whether the solutions can be used to solve at least some of the problems concerning enforced disappearances in Ukraine.

Keywords: enforced disappearance, Eastern Ukraine, Donbas, changes in Ukrainian domestic law